

IKK- Institutet för konstnärer och konstförmedlare startades hösten 2003 och är den första intresseorganisationen i Sverige som ansluter både konstnärer och konstförmedlare (frilanscuratorer, kritiker, pedagoger, projektledare mfl). Grunden för IKKs arbete utgörs av en önskan från konstnärer och konstförmedlare att i större utsträckning kunna försörja sig genom att utöva sina yrken. Låga eller inga ersättningar för utfört arbete och osäkra anställningsförhållanden gör det nödvändigt för oss utövare att ställa frågan kring hur vi själva vill att vår arbetssituation skall se ut.

Situationen för konstnärer och konstförmedlare präglas av att det generellt inte finns någon förväntan på att konstnärligt arbete skall utgöra konstnärers och konstförmedlares huvudsakliga inkomstkälla, därmed saknas strukturer som främjar möjligheterna till att driva en yrkesverksamhet. Intresset för ett ökat arbetsgivaransvar är ljust från de håll där möjligheten skulle kunna finnas och som egenföretagare är det svårt att få skäligt betalt för utfört arbete. Försörjning förväntas komma, och kommer ofta, från någon annan sektor i samhället än från den sektorn som man är utbildad att verka inom. Ett av huvudproblemet är svårigheten att passa in förutsättningarna för konstnärligt arbete i de system som styr både arbetsvillkoren och egenföretagarvillkoren i stort.

I regeringens proposition om de nationella kulturpolitiska målen från 1996 står bland annat följande att läsa om det konstnärliga skapandets villkor: "Konstnärerna och medborgarna är ömsesidigt beroende av varandra. Utan fritt skapande och självständiga konstnärer förtvinar ett samhälle. Utan publik blir konstnärernas arbete en ropandes röst i öknen."

Citatet kan kanske tyckas oskyldigt men speglar vårt samhälles allmänna attityd i sättet att se på konstnären och visar i strikt mening att konstnären och medborgaren inte är samma person. Konstnärer, och kulturarbetare i stort, ses primärt som drivna av ett inre kall och genom sin roll som konstnär väljer man medvetet ett slags utanförskap. Konstnären placeras därmed utanför den medborgerliga gemenskapen där man även bortser från att denne har hem, familj och ett behov av ekonomisk grundtrygghet. Därigenom bortser man också från konstnären som först och främst människa. Det är då som "konstnären" kan ställas mot "medborgaren" och avkrävas fri skaparkraft och självständighet och en konst som ska förmedlas till en publik.

Även om önskan att hålla samhället med fria konstnärer är väl så god saknas en ordentlig analys av de faktiska förutsättningar som måste samverka för att konstnärer och konstförmedlare skall kunna försörja sig på sina yrken. De offentliga åtagandena är underdimensionerade, omoderna och motverkar på många plan i vår mening vad kulturpolitiken säger sig vilja uppnå. Vi tror inte att konstnärers och konstförmedlares integritet eller självständighet automatiskt förstörs av ekonomisk ersättning eller för den delen av kommersiella marknadskrafter. Det är en illusion att tro att vi inte redan befinner oss på en marknad, kommersiell eller icke-kommersiell, och det är måhända en illusion att tro att man enbart skapar fritt med "oberoende" medel.

Konstnärernas högskoleutbildning är en av landets dyraste samtidigt som nyutexaminerade konstnärer varje år kommer ut till en mycket begränsad arbetsmarknad. Sedan några år tillbaka utbildas även en ny yrkesgrupp, curatorer, som även de kommer ut till ett arbetsliv med små möjligheter till försörjning. Vi tror dock inte att det utbildas för mycket eller för många, tvärtom, men man måste inse att om man utbildar människor för att utföra ett arbete måste man också ta med i beräkning att det arbetet skall betalas av någon. Tyvärr är det vi utövare själva som idag i allt för stor utsträckning får stå för notan genom social otrygghet, dålig ekonomi och dålig hälsa.

Vi menar alltså att konstnären och konstförmedlaren självklart är medborgare i samhället, med samma ansvar och rättigheter som alla andra. Våra yrkesgruppers arbete är ett arbete som vi har rätt att ta betalt för och naturligtvis har många före IKK drivit samma fråga.

Vi menar ändå att IKK måste upprepa det självklara: Vi konstnärer och konstförmedlare behöver också en inkomst för att överleva, vi behöver också kunna vara föräldralediga och vi kommer också bli pensionärer. Vi vill helt enkelt kunna försörja oss på det yrke vi är utbildade för, och vi kan inte acceptera att det skall vara omöjligt att genomföra de förändringar som krävs för att detta skall vara möjligt.

Den största konstpolitiska frågan att driva för IKK är därför hur vi skall kunna hitta en framkomlig väg där det är möjligt att bedriva konstnärligt arbete utan att för den skull avstå från ekonomisk grundtrygghet eller konstnärlig integritet.

IKK tror att halva svaret ligger i en organisering och samordning av konstnärer och konstförmedlare. Tillsammans kan vi driva sakfrågor och bidra med vår kunskap om vad det innebär att arbeta som konstnärer och konstförmedlare och vi kan gemensamt lägga fram konstruktiva förslag på hur vi vill ha det. Vi måste mobilisera en handlingskraft som kan synliggöra de missförhållanden som råder idag och prata öppet om det ouppdaterade och ibland naiva synsätt som genomsyrar myndighetshanteringen av våra yrkesgrupper. Andra halvan av svaret ligger i en prestigelös vilja från makthavares sida att uppmärksamma och förändra konstnärers och konstförmedlares sociala, ekonomiska och yrkesmässiga situation.

Men hur ska detta gå till?

Vårt svar blir att vi måste ta saken i gemensamma händer, precis som många andra utsatta yrkesgrupper gjort före oss. Tillsammans måste vi se till att statliga, regionala och kommunala konstinstitutioner tar sitt ansvar och betalar ut skälig lön för utfört arbete. Konstnärer måste ersättas för arbetet inför utställningar. En mer konsekvent och ekonomiskt rimlig system för visnings- och utställningsersättning måste utarbetas. Lönenivån för intendenterna måste bättre motsvara utbildningsnivån. Frilanscuratorer måste ersättas efter arbetsinsats, inte minst när arbete utförs för institutioner, och synen på curatorn som enbart administratör måste förändras. Konstnärers statliga arbetsstipendier måste bli just *arbetsstipendier* och frilans curatorer måste kunna söka projektstöd. Momsen på konst måste sänkas. Avdragsrätt på

inköp av konst måste införas. En ny förståelse för våra yrkeskårer måste skapas hos beslutsfattare och myndigheter.

Men att ta saken i gemensamma händer förutsätter att konstnärer och konstförmedlare ser fördelarna och vinsterna med att samarbeta och organisera sig som större än en eventuell förlust av såkallad självständighet. Att vilja bli sedda som yrkesgrupper med rättigheter och skyldigheter – och inte bara med friheter. Att begära att konst skall ses som ett arbete och inte främst som ett kall. Det handlar om en radikal förändring av synen på våra yrkesroller och hur vi värderar vårt arbete. Allt detta är omvälvande saker och kräver i förlängningen en kraftansträngning från hela samhället.

Att ta saken i gemensamma händer måste också baseras på lust! Hur finner man lusten att engagera sig i problemen kring ekonomi, myndigheter, definitioner och politisk okunskap?

Vi kan säga vad vi inte har lust med. Att saker får fortgå i det tysta, att möjligheter till förändringar går oss förbi, att ingen förväntar att vi skall protestera, att vi skall vara tacksamma för det lilla, att vi inte förväntas veta vad vi är värda och inte vågar säga det högt.

Emma Reichert, ordf IKK Malmö
Camilla Backman, ordf IKK Stockholm
Camilla Palm, ledamot IKK Malmö